

ZAŁĄCZNIK 2. OCENA POTENCJAŁU ZAGOSPODAROWANIA DODATKOWYCH ŚRODKÓW W POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁANIACH II OSI POIiŚ 2014-2020

Biorąc pod uwagę obecny postęp w kontraktowaniu środków, jak również postęp w realizacji przedsięwzięć, dla których do 31.12.2018 zawarto umowy o dofinansowanie, **bardzo prawdopodobne jest wykorzystania całej alokacji głównej** przewidzianej w II osi priorytetowej, a także **rezerwy wykonania**.

W części działań **istnieje również potencjał zagospodarowania dodatkowych środków**. W niniejszej analizie skupiono się na określeniu możliwości podpisania dodatkowych umów w poszczególnych działaniach II osi priorytetowej POIiŚ 2014-2020. Analiza obejmuje projekty złożone w naborach ogłoszonych do 31.12.2018, wpisane do WPZ, dla których dotychczas nie podpisano umów, jak również przedsięwzięcia, które potencjalnie mogą zostać złożone w dodatkowych naborach, planowanych lub możliwych do realizacji w obecnej perspektywie finansowej.

W analizie uwzględniono uwarunkowania związane z oceną (czas oceny) oraz możliwością realizacji poszczególnych typów przedsięwzięć w okresie kwalifikowania wydatków, a więc do końca 2023 r., a także stopień gotowości potencjalnych beneficjentów do złożenia dokumentacji aplikacyjnej oraz realizacji projektów. Szacowanie oparto na: wynikach naborów na analogiczne przedsięwzięcia w obecnej i poprzedniej perspektywie finansowej, w szczególności w końcowym jej okresie; wynikach analiz WPGO oraz KPOŚK oraz szacunkach dotyczących stopnia ich realizacji; informacjach uzyskanych w trakcie wywiadów pogłębionych; wynikach ankiety CAWI przeprowadzonej wśród potencjalnych wnioskodawców¹.

DZIAŁANIE 2.1

W działaniu 2.1 POIiŚ 2014-2020 planowane jest podpisanie dodatkowych umów dla projektów wpisanych do WPZ, jak również projektów złożonych w naborze 2.1.5/3/2018. Ponadto konieczne jest zwiększenie wartości dofinansowania w kilku realizowanych projektach. Biorąc pod uwagę: a. wnioskowane dofinansowanie w projektach wpisanych do WPZ, dla których planowane jest zawarcie umów (łącznie 142,8 mln PLN); b. zgłoszone zapotrzebowanie na dodatkowe środki w umowach podpisanych i planowanych do podpisania (WPZ) w działaniu 2.1 (łącznie 382,4² mln PLN), c. wnioskowane dofinansowanie w projektach dotychczas nieodrzuconych, złożonych w naborze 2.1.5/3/2018 (łącznie 382,5 mln PLN),

¹ Na ankietę CAWI odpowiedziała tylko część potencjalnych wnioskodawców, tak więc jej wyniki nie stanowią zamkniętej listy możliwych do dofinansowania projektów. Jednocześnie, część zgłoszeń dotyczyła projektów, które są już realizowane lub są w procesie oceny w POIiŚ 2014-2020 lub RPO. Zostały one pominięte w analizie. Wyniki ankiety zostały wykorzystane przede wszystkim do oceny stopnia przygotowania potencjalnych projektów. Kluczowe informacje nt. potencjalnych projektów zostały zestawione w załączniku 6.

² Z informacji przekazanych przez przedstawicieli IW na etapie konsultowania ostatecznej wersji raportu końcowego wynika, że zapotrzebowanie na środki może być wyższe i wynosić nawet 500 mln PLN.

potencjalny całkowity poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych i planowanych naborach³, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, należy szacować na około **910 mln PLN⁴**. Uwzględniając potencjalne ryzyka, w tym: ryzyko braku zgody KE na zwiększenie dofinansowania dla projektu dotyczącego budowy zbiornika Racibórz, ryzyko kursowe, możliwość negatywnego wyniku oceny merytorycznej dla części projektów w konkursie 2.1.5/3/2018, możliwość odstąpienia od podpisania umów przez wnioskodawców, możliwość rozwiązania zawartych umów, jak również potencjalne zapotrzebowanie na dodatkowe środki w wyniku wzrostu cen na rynku usług budowlanych, można przyjąć, że **faktyczny poziom dodatkowej kontraktacji w działaniu 2.1**, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, **mieści się w przedziale 600-900 mln PLN**.

Z informacji przekazanych przez przedstawicieli IP i IW wynika, że obecnie nie ma planów wpisania do WPZ dodatkowych przedsięwzięć. Projekty pozakonkursowe realizowane są przez wąską grupę podmiotów, angażując w znacznym stopniu ich zasoby kadrowe i finansowe. Jednocześnie projekty te realizują większość szczegółowych założeń przyjętych w POIiŚ 2014-2020, które odpowiadały kluczowym potrzebom we wspieranych sektorach. W ankiecie CAWI, która została skierowana m.in. do beneficjentów projektów pozakonkursowych, nie pojawiły się propozycje dotyczące realizacji dodatkowych, konkretnych⁵ przedsięwzięć w obecnej perspektywie finansowej. Może to wynikać z faktu, że większość przedsięwzięć w obszarze gospodarki wodnej wymaga długiego okresu przygotowania, a projekty, które charakteryzowały się wysokim stopniem gotowości do realizacji, lub posiadały potencjał osiągnięcia wysokiego stopnia gotowości do roku 2019, zostały już wpisane do WPZ.

Potencjalnie istnieje jednak w działaniu 2.1 możliwość realizacji dodatkowego konkursu dotyczącego zagospodarowania wód opadowych (typ 5). Ogólnie można zaobserwować tendencję wzrostu zainteresowania realizacją projektów tego typu – w kolejnych naborach rosła liczba składanych wniosków (pierwszy – 7, drugi – 12, trzeci – 23) oraz wartość wnioskowanego dofinansowania (pierwszy – 279, drugi – 298, trzeci – 385 mln PLN). Było to związane z jednej strony z dostępnością środków, z drugiej – z rosnącą świadomością samorządów nt. zagrożeń związanych ze zmianami klimatu. Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki, jak również bardzo wysoki odsetek podpisanych umów w stosunku do złożonych wniosków, można założyć, że **w przypadku organizacji dodatkowego konkursu w 2019 r. lub na początku 2020 r., istnieje możliwość podpisania od kilku do kilkunastu dodatkowych umów i zagospodarowania dodatkowej alokacji środków UE w wysokości od 250 do 400 mln PLN**.

³ Obejmujący również zgłoszone zapotrzebowanie na środki w umowach podpisanych i planowanych do podpisania.

⁴ Z informacji przekazanych przez przedstawicieli IW na etapie konsultowania ostatecznej wersji raportu końcowego wynika, że poziom dodatkowej kontraktacji może być wyższy (ponad 1,1 mld PLN).

⁵ Dwóch respondentów zadeklarowało gotowość do przygotowania dodatkowych projektów, jednak bez wskazania ich zakresu

Mając na uwadze czas niezbędny na ocenę wniosków⁶ oraz na realizację przedsięwzięć⁷, istnieje możliwość zakończenia dodatkowych projektów do 2023 r.

DZIAŁANIE 2.2

W działaniu 2.2 POIiŚ 2014-2020 planowane jest podpisanie dodatkowych umów dla projektów złożonych w dwóch naborach - 2.2/5/2017 i 2.2/6/2018, które nie zostały jeszcze rozstrzygnięte, jak również dla projektu zatwierdzonego do dofinansowania, oczekującego na decyzję KE. Wartość dofinansowania UE w projekcie, który został zatwierdzony w naborze 2.2/4/2016 i oczekuje na notyfikację KE, wynosi **172,4 mln PLN**. Ponadto w 2019 r. planowane jest ogłoszenie trzech dodatkowych naborów.

W chwili obecnej trwa ocena wniosków złożonych w dwóch naborach. W wyniku naboru **2.2/5/2017** istnieje możliwość podpisania dodatkowych **21 umów**⁸ na kwotę dofinansowania **259,7 mln PLN**⁹. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że wartość dofinansowania UE w projektach, które uzyskają pozytywną ocenę w naborze 2.2/6/2018, będzie wyższa od aktualnej alokacji przewidzianej na nabór (tj. 200 mln PLN). W naborze 2.2/5/2017 poziom dofinansowania we wnioskach złożonych wynosił prawie 370 mln PLN, tymczasem prawdopodobne jest podpisanie umów na kwotę dofinansowania 322 mln PLN, a więc około 87% wartości wnioskowanego dofinansowania ze złożonych wniosków. Jeżeli podobna relacja wystąpiłaby w naborze 2.2/6/2018 **poziom potencjalnej kontraktacji w naborze może wynieść około 510 mln PLN**.

Potencjalny całkowity poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach¹⁰, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, może wynieść około **940 mln PLN**. **Biorąc pod uwagę potencjalne ryzyka**, w tym ryzyko kursowe, możliwość negatywnej oceny większej liczby projektów niż założono, możliwość odstąpienia od podpisania umów przez wnioskodawców, możliwość negatywnej decyzji KE dotyczącej projektu oczekującego na notyfikację z naboru 2.2/4/2016, ryzyko związane z możliwością rozwiązania podpisanych umów, jak również potencjalne zapotrzebowanie na dodatkowe środki w wyniku wzrostu cen na rynku usług budowlanych, **można przyjąć, że faktyczny poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach w działaniu 2.2, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, mieści się w przedziale 650-950 mln PLN**.

Dodatkowe nabory planowane na rok 2019 również mogą cieszyć się bardzo dużym zainteresowaniem. W naborach organizowanych w działaniu 2.2 widoczne jest rosnące zainteresowanie realizacją przedsięwzięć obejmujących ZZO (inne niż instalacje do termicznego przekształcania odpadów) – rośnie liczba składanych wniosków (pierwszy i drugi

⁶ W dwóch pierwszych naborach (2.1.5/1/2016, 2.1.5/2/2017) czas od zamknięcia naboru do podpisania umowy wynosił od 5 do 6 miesięcy

⁷ W dwóch pierwszych naborach (2.1.5/1/2016, 2.1.5/2/2017) czas od podpisania umowy do planowanego terminu zakończenia przedsięwzięcia, w większości projektów mieścił się w przedziale od 2 do 3 lat

⁸ Projekty dotychczas nieodrzucone po ocenie merytorycznej I lub II stopnia.

⁹ Wartość ta obejmuje dwa projekty, które zostały przywrócone do oceny w wyniku procedury odwoławczej i na 31.12.2018 (dzień wygenerowania ostatecznej bazy na potrzeby badania) nie zostały wprowadzone do SL 2014.

¹⁰ w tym, zgłoszone zapotrzebowanie na środki w umowach podpisanych i planowanych do podpisania

nabór – łącznie 3 wnioski, trzeci – 30, czwarty – 37, piąty - 54) oraz wartość wnioskowanego dofinansowania (pierwszy i drugi nabór łącznie 19, trzeci – 208, czwarty – 370, piąty – 584 mln PLN). Sytuacja ta wynika z jednej strony z uchwalenia WPGO, z drugiej ze zmian prawnych, które zobligowały samorządy do wdrożenia efektywnych systemów selektywnego zbierania odpadów, których istotnym elementem są obiekty typu PSZOK.

Kluczowymi dokumentami, które określają potrzeby inwestycyjne w obszarze gospodarki odpadami, są WPGO, zawierające m.in. listy przedsięwzięć planowanych do realizacji. Na podstawie tych dokumentów przygotowano zestawienie przedsięwzięć, które potencjalnie kwalifikują się do finansowania w POIiŚ 2014-2020, tj.:

- a) projekty dotyczące PSZOK, w których wartość kosztów kwalifikowanych będzie większa niż 2 mln PLN¹¹;
- b) projekty dotyczące inwestycji innych niż PSZOK, dla których wartość kosztów kwalifikowanych będzie większa niż 8 mln PLN¹².

W wymienionych grupach znalazły się przedsięwzięcia, w których przewidziano finansowanie wyłącznie ze środków własnych – zostały one wyłączone z analizy. Dla większości ujętych w WPGO projektów przewidziano finansowanie ze środków zewnętrznych, najczęściej środków UE i funduszy ekologicznych (NFOŚiGW, wfośigw)¹³ – wszystkie zostały objęte analizą. Zgodnie z deklaracjami zawartymi w WPGO realizacja wszystkich analizowanych przedsięwzięć powinna zakończyć się przez końcem 2023 roku.

Łączna wartość przedsięwzięć kwalifikujących się potencjalnie do finansowania w POIiŚ 2014-2020, z wyłączeniem przedsięwzięć planowanych do sfinansowania wyłącznie ze środków własnych, wynosi około **13,3 mld PLN**, w tym: instalacje do termicznego przekształcania odpadów – 5,5 mld PLN; instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów i kompostownie – 3,4 mld PLN; instalacje do doczyszczania odpadów zebranych selektywnie – 1,3 mld PLN; instalacje do recyklingu odpadów – 1,1 mld PLN; PSZOK – 0,8 mld PLN; pozostałe instalacje związane z zagospodarowaniem odpadów komunalnych i poużytkowych¹⁴ – 1,2 mld PLN. Interpretując te dane należy mieć na uwadze, że wiele przedsięwzięć miało charakter hipotetyczny – na listach inwestycyjnych w WPGO znalazły się wszystkie potencjalne przedsięwzięcia, które mogłyby zostać zrealizowane, przy czym część z nich w momencie

¹¹ Projekty finansowane w POIiŚ 2014-2020 muszą spełniać również drugi warunek tj. obsługiwać powyżej 20 tysięcy mieszkańców. Na podstawie dostępnych danych była możliwość weryfikacji wyłącznie kryterium finansowego, więc faktyczna wartość projektów spełniających ten warunek może być mniejsza. Ponadto w WPGO dostępna jest informacja nt. całkowitej kwoty przewidzianej na inwestycję brutto, która nie jest tożsama z wartością kosztów kwalifikowanych projektu. Wartość kosztów kwalifikowanych określono więc szacunkowo, przyjmując, że kosztem niekwalifikowalnym będzie VAT.

¹² W szczególnych przypadkach istnieje możliwość realizacji inwestycji przekraczających ww. próg w ramach RPO w oparciu o indywidualnie uzgodniony tryb realizacji inwestycji. Ponadto w WPGO dostępna jest informacja nt. całkowitej kwoty przewidzianej na inwestycję brutto, która nie jest tożsama z wartością kosztów kwalifikowanych. Wartość kosztów kwalifikowanych określono więc szacunkowo, przyjmując, że kosztem niekwalifikowalnym będzie VAT.

¹³ W większości przypadków wskazywano wiele potencjalnych źródeł. Jednocześnie sposób przedstawienia informacji często wskazuje na brak sprecyzowanych informacji nt. źródła finansowania inwestycji, poza tym, że powinny to być w znacznej części źródła zewnętrzne. Wskazanie na wfośigw i NFOŚiGW może oznaczać również założenie sfinansowania przedsięwzięcia ze środków UE, dlatego w analizie wzięto pod uwagę wszystkie przedsięwzięcia spełniające warunek finansowy.

¹⁴ Składowiska odpadów komunalnych o statusie regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, instalacje do odzysku innego niż recykling odpadów budowlanych i rozbiórkowych, inne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych

wpisywania na listę miała charakter koncepcyjny. W szczególności dotyczy to instalacji do termicznego przekształcania odpadów, których na listach znalazło blisko 40, w tym 27, w których założono wykorzystanie środków zewnętrznych, głównie UE. Realizacja tyłu inwestycji, w szczególności przy udziale środków publicznych, nie jest ani celowa, ani możliwa. **Faktyczne potrzeby i możliwości inwestycje są więc mniejsze.** Analiza ekspercka przedsięwzięć znajdujących się na listach inwestycyjnych do WPGO, w których zgłoszono zapotrzebowanie na środki zewnętrzne, prowadzi do wniosku, że **minimalna wartość takich przedsięwzięć**, które jednocześnie kwalifikują się do dofinansowania ze środków POIiŚ 2014-2020, a których realizacja wydaje się niezbędna z punktu widzenia spełnienia podstawowych wymogów dotyczących prawidłowego zagospodarowania odpadów komunalnych, **wynosi od 6 do 8 mld PLN.**

Wartość przedsięwzięć dofinansowanych lub możliwych do dofinansowania w działaniu 2.2 POIiŚ 2014-2020 w pięciu pierwszych naborach **wynosi około 2 060 mln PLN¹⁵**, natomiast wartość przedsięwzięć, które spełniają kryteria analizy i zostały wsparte w RPO 2014-2020, wynosi około **540 mln PLN¹⁶**. Po podpisaniu umów z szóstego naboru (2.2/6/2018), wartość przedsięwzięć dofinansowanych w POIiŚ może wzrosnąć o około **880 mln PLN¹⁷**. **Łączna wartość przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami, dofinansowanych w działaniu 2.2 POIiŚ 2014-2020 oraz RPO 2014-2020 w dotychczas ogłoszonych naborach może wynieść więc około 3 480 mln PLN.**

Jak wspomniano wcześniej, zgodnie z deklaracjami zawartymi w WPGO, realizacja wszystkich analizowanych przedsięwzięć powinna zakończyć się przez koniec 2023 roku, w większości z nich jednak warunkiem było pozyskanie środków zewnętrznych. Głównym źródłem finansowania tego rodzaju przedsięwzięć w obecnej perspektywie finansowej jest POIiŚ 2014-2020 i RPO 2014-2020. Można więc przyjąć, że duża część projektów wpisanych na listy inwestycyjne w WPGO, które nie będą miały możliwości pozyskania środków z POIiŚ 2014-2020 i RPO 2014-2020, nie zostanie zrealizowana. **Wartość przedsięwzięć oczekujących na realizację (ze względu na brak środków)**, które wydają się niezbędne z punktu widzenia spełnienia podstawowych wymogów dotyczących prawidłowego funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi, **może więc wynosić od 2,5 do 4,5 mld PLN.** **Dofinansowanie wszystkich tych przedsięwzięć wymagałoby zaangażowania środków UE**

¹⁵ Wartość przedsięwzięć z pięciu pierwszych konkursów, dla których podpisano umowy, zatwierdzonych oczekujących na podpisanie umowy oraz będących w trakcie oceny merytorycznej II stopnia. Wartość ta nie obejmuje ostatniego naboru, w którym wnioski są na etapie oceny formalnej.

¹⁶ Wartość przedsięwzięć dotyczących gospodarki odpadami, które potencjalnie spełniają warunki przyjęte w analizie (projekty dotyczące inwestycji innych niż PSZOK, dla których wartość kosztów kwalifikowanych będzie większa niż 8 mln PLN), dla których podpisano umowy w RPO do 31.12.2018 (źródło: analiza własna na podstawie *Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020* publikowanej na stronie www.funduszeuropejskie.gov.pl)

¹⁷ Szacunek oparto na założeniu, że poziom dofinansowania w ostatnim naborze będzie zbliżony do poziomu dofinansowania w projektach, dla których podpisano wcześniej umowy w działaniu 2.2 POIiŚ 2014-2020, innych niż instalacje do termicznego przekształcania odpadów (tj. 58%). Dodatkowo, odwołując się do statystyk z naboru 2.2/5/2017, założono podpisanie umów na około 87% wartości dofinansowania UE z wniosków złożonych. W naborze 2.2/5/2017 poziom dofinansowania UE we wnioskach złożonych wynosił prawie 370 mln PLN, tymczasem prawdopodobne jest podpisanie umów na kwotę dofinansowania UE 322 mln PLN.

w wysokości **od 1,4 do 2,6 mld PLN**¹⁸. Są to oczywiście wartości hipotetyczne, gdyż część inwestorów mogła zdecydować się na inne modele (źródła) finansowania. Ponadto część przedsięwzięć może charakteryzować się niskim poziomem gotowości do realizacji, co może okazać się czynnikiem kluczowym.

Mając na uwadze relatywnie długi czas niezbędny na ocenę wniosków¹⁹, jak również czas niezbędny na realizację przedsięwzięć²⁰, ostateczne nabory wniosków w działaniu 2.2 powinny zostać przeprowadzone w roku 2019²¹. Dlatego w ramach niniejszej analizy nie założono realizacji dodatkowych naborów, ponad te planowane w roku 2019.

Na podstawie dostępnych informacji, w tym tych zawartych w planach inwestycyjnych WPGO, nie można określić jaki jest stan realizacji lub przygotowania przedsięwzięć, które nie ubiegały się o wsparcie w RPO 2014-2020 i POIiŚ 2014-2020. Biorąc pod uwagę dotychczasowy poziom zainteresowania naborami oraz przebieg procesu oceny (szczególnie w naborze 2.2/5/2018), który skorelowany jest m.in. z jakością i gotowością przedłożonych projektów, informacje uzyskane w ankiecie CAWI²², jak również opisane powyżej wyniki analizy założeń zawartych w planach inwestycyjnych dla WPGO, można stwierdzić, że **w konkursach planowanych na rok 2019 możliwe jest zagospodarowanie dodatkowej alokacji środków UE w wysokości od 400 do 600 mln PLN**. Wartość wnioskowanego dofinansowania w projektach złożonych w tych naborach może osiągnąć poziom co najmniej zbliżony do odnotowanej w naborze 2.2/6/2018. Można spodziewać się dużego zainteresowania przedsiębiorców konkursem dedykowanym instalacjom recyklingu odpadów.

DZIAŁANIE 2.3

Do 31.12.2018 w działaniu 2.3 podpisano wszystkie umowy z ogłoszonych dotychczas naborów i zakontraktowano 97,6% alokacji głównej, dlatego obecnie nie są planowane kolejne nabory. Do wykorzystania pozostało około 198,7 mln PLN. Kwota ta zostanie w pełni wykorzystana na pokrycie różnic poprzetargowych. Zgodnie z informacją przekazaną przez przedstawicieli IW/IP podmioty realizujące projekty, przede wszystkim z ostatniego naboru, zgłosili zapotrzebowanie na dodatkowe środki na około **240 mln PLN**. Z roboczych informacji przekazanych przez IW wynika, że wartość ta może wzrosnąć o **660 mln PLN**. Zapotrzebowanie na środki wynika przede wszystkim z różnic poprzetargowych w III naborze, w którym trwają

¹⁸ Szacunek oparto na założeniu, że poziom dofinansowania byłby zbliżony do poziomu dofinansowania w projektach, dla których podpisano umowy w działaniu 2.2 POIiŚ 2014-2020, innych niż instalacje do termicznego przekształcania odpadów (tj. 58%)

¹⁹ W naborze 2.2/3/2016 czas od zakończeniu naboru do podpisania umowy wynosił od 8 do 23 miesięcy.

²⁰ W naborze 2.2/3/2016 czas od podpisania umowy do planowanego terminu zakończenia przedsięwzięcia, w projektach dotyczących PSZOK mieścił się w przedziale 1-1,5 roku, natomiast w projektach obejmujących inne działania niż wyłącznie PSZOK- od 1,5 do 3,5 lat.

²¹ Realizacja naborów w późniejszym okresie wymagałaby skrócenia czasu oceny i/lub wprowadzenia ograniczeń dotyczących horyzontu czasowego realizowanych przedsięwzięć lub ograniczenia typów finansowanych projektów.

²² W ankiecie CAWI zgłoszono cztery przedsięwzięcia dotyczące rozbudowy ZZO lub budowy PSZOK, o łącznej wartości około 150 mln PLN, przy czym okres realizacji największego projektu wykracza poza rok 2023. Finansowaniem w POIiŚ 2014-2020 mogłoby więc zostać objętych tylko część zidentyfikowanych dodatkowych działań inwestycyjnych. Większość ww. projektów osiągnie gotowość do realizacji w roku 2019, jeden w 2020.

jeszcze postępowania przetargowe, które są konsekwencją wzrostu cen towarów i usług. Zwiększenie wartości dofinansowania UE jest często warunkiem realizacji projektu lub pełnego zakresu rzeczowego. Należy mieć jednak na uwadze, że przedstawione szacunki odbiegają znacząco od stanu faktycznego z umów podpisanych do końca 2018 roku. W okresie realizacji umów podpisywano aneksy zarówno zwiększające, jak i zmniejszające wartości dofinansowania w projektach. Zmiana wartości dofinansowania netto pomiędzy pierwszą i aktualną wersją umowy dla wszystkich podpisanych umów wynosi -13,1 mln PLN (-0,17%), w przypadku umów z naboru I zmiana wartości dofinansowania netto wynosi -42,4 mln PLN (-2%), naboru II: +29,0 (+1,5%), naboru III: +0,2 mln PLN (+0,1%). W przypadku ostatniego naboru występowały przypadki zarówno zmniejszenia, jak i zwiększenia wartości dofinansowania w stosunku do wartości z pierwszej umowy. Poziom środków oszacowanych przez IW (łącznie 900 mln PLN) oznaczałby wzrost kosztów w projektach o ponad 20%. Jest to potencjalnie możliwe, ale biorąc pod uwagę dużą liczbę projektów (co wpływa na rozproszenie ryzyka), poziom dotychczasowych zmian (szczególnie w naborze II i III), jak również tendencje występujące w poprzedniej perspektywie finansowej, faktyczny poziom zapotrzebowania na środki może być niższy. Biorąc pod uwagę powyższe, **poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach w działaniu 2.3²³**, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, **wynosi około od 40 do 900 mln PLN.**

Przeprowadzone nabory nie wyczerpały potrzeb inwestycyjnych związanych z odbiorem i oczyszczaniem ścieków komunalnych. W ankiecie CAWI najczęściej zgłoszonych przedsięwzięć dotyczyło gospodarki wodno-ściekowej. Plany związane z realizacją dodatkowych projektów wodno-ściekowych zgłosiły 53 podmioty samorządowe, przy czym pełne informacje, obejmujące m.in. zakres, wartość, okres realizacji oraz stopień gotowości, określono dla 36 projektów, **których łączna wartość wynosi około 610 mln PLN.** Zakończenie większości zgłoszonych projektów planowane jest do roku 2023. Około **60%** z nich **osiągnie gotowość** do złożenia dokumentacji aplikacyjnej **w roku 2019**, a około **30%** – **w roku 2020**. Pozostałe – w roku 2020. Są to oczywiście tylko deklaracje wyrażone w ankiecie, które pozwalają jednak na ogólną orientację nt. stopnia przygotowania przedsięwzięć.

Szerszy obraz potrzeb daje ankietę przeprowadzona przez Ministerstwo Środowiska, w której zwrócono się do gmin z prośbą o wskazanie inwestycji koniecznych do przeprowadzenia po 2020 roku w celu doprowadzenia do zgodności z wymogami dyrektywy Rady 91/271/EWG aglomeracji, ujętych w V aktualizacji KPOŚK (aglomeracje z priorytetów I-III). Analizę przeprowadzono dla aglomeracji powyżej 10 000 RLM oraz dodatkowo aglomeracji 2000-10 000 RLM dla województwa mazowieckiego. Ankietę odesłało łącznie 190 aglomeracji powyżej 10 000 RLM. Z przekazanych informacji wynika, że w tych aglomeracjach **spełnienie warunków** dotyczących wydajności oczyszczalni ścieków, standardów oczyszczania ścieków oraz wyposażenia w systemy zbierania ścieków **będzie wymagało zaangażowania około 5,7 mld PLN**, w tym:

²³ Obejmujący również zgłoszone zapotrzebowanie na środki w umowach podpisanych i planowanych do podpisania.

- szacowane koszty inwestycyjne budowy lub rozbudowy komunalnych oczyszczalni ścieków w celu spełnienia warunku dotyczącego wydajności oczyszczalni ścieków wynoszą 0,7 mld PLN;
- szacowane koszty inwestycyjne modernizacji komunalnych oczyszczalni ścieków w celu spełnienia warunku dotyczącego standardów oczyszczania ścieków wynoszą 1,7 mld PLN;
- szacowane koszty inwestycyjne budowy sieci kanalizacyjnej dla osiągnięcia 95% poziomu obsługi wynoszą 1,3 mld PLN;
- szacowane koszty inwestycyjne budowy sieci kanalizacyjnej dla osiągnięcia 98% poziomu obsługi wynoszą 2,0 mld PLN.

Biorąc pod uwagę potrzeby inwestycyjne wyłącznie z aglomeracji, które przekazały ankietę, **dofinansowanie wszystkich przedsięwzięć** wymagałoby **zaangażowania środków UE** w wysokości **około 3,0 mld PLN**²⁴. Są to oczywiście wartości hipotetyczne, gdyż część przedsięwzięć może charakteryzować się niskim poziomem gotowości do realizacji. Biorąc jednak pod uwagę wyniki ankiety CAWI, duże doświadczenie większości beneficjentów w przygotowaniu dokumentacji wymaganej na etapie aplikowania do POIiŚ 2014-2020 dla tego rodzaju przedsięwzięć, jak również fakt, że informacja nt. potrzeb inwestycyjnych we wszystkich aglomeracjach uprawnionych do ubiegania się o środki POIiŚ 2014-2020 nie jest pełna, można przyjąć, że potencjalna **możliwość kontraktacji dodatkowych środków w działaniu 2.3 mieści się w przedziale od 2 do 3 mld PLN**. Zagospodarowanie takiej kwoty wymagałoby organizacja dodatkowego naboru. Mając na uwadze relatywnie długi czas niezbędny na ocenę wniosków²⁵, jak również czas niezbędny na realizację przedsięwzięć²⁶, ewentualny dodatkowy nabór wniosków powinien zostać przeprowadzony w roku 2019²⁷. Biorąc pod uwagę, że duża część podmiotów, które zgłosiły dodatkowe potrzeby inwestycyjne, realizuje już projekty w działaniu 2.3 POIiŚ 2014-2020, istnieje również możliwość kontraktacji dodatkowych środków poprzez rozszerzenie zakresu rzeczowego dofinansowanych już przedsięwzięć.

DZIAŁANIE 2.4

Do 31.12.2018 rozstrzygnięto wszystkie nabory z wyjątkiem jednego - 2.4.1a/5/2018, w którym trwa jeszcze ocena (złożono w nim 30 wniosków na kwotę dofinansowania UE 130 mln PLN). Po ocenie merytorycznej I stopnia na liście podstawowej znalazło się 16 projektów na kwotę dofinansowania UE 82,2 mln PLN, a dodatkowe 3 projekty (na kwotę dofinansowania UE 23,4 mln PLN) wpisano na listę rezerwową. Do chwili zakończenia analizy opublikowano pierwszą część listy projektów zatwierdzonych do dofinansowania, na której znalazło się 14

²⁴ Szacunek oparto na założeniu, że poziom dofinansowania byłby zbliżony do poziomu dofinansowania w projektach, dla których podpisano umowy w działaniu 2.3 POIiŚ 2014-2020 (tj. 52% wartości ogółem)

²⁵ W naborze 2.3/3/2016, czas od zakończeniu naboru do podpisania umowy wynosił od 8 do 20 miesięcy

²⁶ W naborze 2.3/3/2016 czas od podpisania umowy do planowanego terminu zakończenia przedsięwzięcia, w większości projektów mieścił się w przedziale 1,5-3,5 roku

²⁷ Realizacja naborów w późniejszym okresie wymagałaby skrócenia czasu oceny i/lub wprowadzenia ograniczeń dotyczących horyzontu czasowego realizowanych przedsięwzięć

projektów na kwotę dofinansowania UE 47,1 mln PLN. Pozostałe dwa projekty z listy podstawowej (na kwotę 35,1 mln PLN) znajdowały się w ocenie merytorycznej II stopnia, ponadto część wniosków odrzuconych było w terminie umożliwiającym skorzystanie z procedury odwoławczej. Te informacje są istotne, gdyż ostateczny kształt listy rankingowej zdecyduje o poziomie wykorzystania alokacji na działanie 2.4. W poprzednich konkursach zdarzały się przypadki odrzucenia projektów na etapie oceny merytorycznej II stopnia lub odstąpienia wnioskodawcy od podpisania umowy, ponadto część odwołań skutkowałą przywróceniem wniosków do oceny. Biorąc pod uwagę dostępne informacje nt. wyników oceny wniosków można założyć, że wykorzystanie alokacji przewidzianej na konkurs (90 mln PLN), nie jest zagrożone.

W roku 2019 planowany jest jeszcze jeden nabór wniosków na typ projektu 3b, z budżetem 10 mln PLN. Określenie budżetu naboru było poprzedzone analizą zapotrzebowania na środki wśród potencjalnych wnioskodawców, można więc założyć, że cała alokacja na dodatkowy nabór zostanie wykorzystana.

Potencjalny całkowity poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach²⁸, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, należy szacować na około **107 mln PLN**. Biorąc pod uwagę potencjalne ryzyka, w tym: ryzyko kursowe, możliwość negatywnej oceny części projektów będących w trakcie oceny w konkursie 2.4.1a/5/2018, możliwość odstąpienia od podpisania umów przez wnioskodawców, ryzyko związane z możliwością rozwiązania podpisanych umów, jak również potencjalne zapotrzebowanie na dodatkowe środki w wyniku wzrostu cen, można przyjąć, że **faktyczny poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach²⁹ w działaniu 2.4**, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, **mieści się w przedziale 90-105 mln PLN**. Do wykorzystania w działaniu 2.4 pozostanie więc **od 60 do 75 mln PLN**. Część tej kwoty może zostać zagospodarowana w naborze, planowanym w roku 2019 (aktualny budżet 10 mln PLN). Ponadto możliwe jest rozszerzenie zakresu realizowanych projektów pozakonkursowych i konkursowych. Wydaje się jednak, że pełne wykorzystanie aktualnej alokacji na działanie 2.4 będzie wymagało przeprowadzenia dodatkowych naborów wniosków.

W naborach konkursowych w działaniu 2.4 największym zainteresowaniem cieszyły się dotąd projekty dotyczące ochrony in-situ lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych (typ 1a) oraz edukacji ekologicznej (typ 5b i 5c). Składano relatywnie dużą liczbę wniosków, jednak znaczna część była odrzucana na różnych etapach oceny. Biorąc jednak pod uwagę charakter finansowanych działań³⁰, jak również wartość środków zakontraktowanych w poszczególnych naborach i latach w perspektywie finansowej 2014-2020, jak również 2007-2013, można przyjąć, że w obu obszarach istnieje **stały potencjał generowania projektów spełniających podstawowe standardy**. W przypadku ochrony in-situ lub ex-situ zagrożonych

²⁸ Obejmujący również zgłoszone zapotrzebowanie na środki w umowach podpisanych i planowanych do podpisania (około 1,7 mln w projekcie GDOŚ - POIS.02.04.00-00-0193/16).

²⁹ j.w.

³⁰ Działania powtarzalne, cykliczne, lub o charakterze ciągłym

gatunków i siedlisk przyrodniczych (**typ 1a**) kształtuje się on na poziomie od **40 do 60 mln PLN** w skali roku, w przypadku edukacji ekologicznej (**typ 5b i 5c**) – **10-20 mln PLN** w skali roku. Z informacji przekazanych przez przedstawicieli IW oraz ankiety CAWI wynika, że istnieje również potencjał zagospodarowania dodatkowych środków (**10-15 mln PLN**) na działania dotyczące rozwoju bazy ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (**typ 6**), głównie w zakresie modernizacji oraz wyposażenia, jak również opracowanie instrumentów planistycznych dla obszarów Natura 2000 i parków narodowych (**typ 3**) w wymiarze około **10-15 mln PLN**.

Dodatkowa kontraktacja jest również możliwa poprzez rozszerzenie zakresu rzeczowego dwóch projektów pozakonkursowych, dotyczących wdrażania działań o zasięgu ogólnokrajowym, realizowanych na obszarach Natura 2000 (**typ 1b**). Potencjalnie potrzeby lub możliwości dotyczące zwiększenia wartości projektów mogą pojawić się również w pozostałych projektach pozakonkursowych. Opierając się na informacjach przekazanych przez beneficjentów, jak również szczegółowych założeniach dotyczących realizacji tych projektów (tj. przewidywane rozszerzanie zakresu przedsięwzięć po przyjęciu dokumentów zarządczych dla kolejnych obszarów Natura 2000), można przyjąć, że potencjał wykorzystania dodatkowych środków w tych projektach do roku 2023 wynosi **około 10-20 mln PLN**.

Biorąc pod uwagę czas niezbędny na ocenę wniosków³¹, jak również czas niezbędny na realizację przedsięwzięć³², ewentualne dodatkowe nabory wniosków powinny zostać przeprowadzone w 2019 r., a najpóźniej w pierwszym półroczu 2020 r.³³

Uwzględniając powyższe przesłanki, można założyć, że w przypadku organizacji dodatkowych naborów konkursowych w 2019 r. (typ 3 – zaplanowany, oraz 1a, 6, 5b i 5c³⁴) istnieje możliwość zagospodarowania środków UE w działaniu 2.4 w wysokości od 70 do 110 mln PLN. W przypadku organizacji dodatkowych naborów konkursowych w 2020 r. (1a, 5b i 5c³⁵), dodatkowo kontraktacja może wynieść od 50 do 80 mln PLN. **Łączny maksymalny potencjał dodatkowej kontraktacji w działaniu 2.4, w naborze dla typu 3 i naborach, które nie są obecnie planowane, jak również w projektach pozakonkursowych (rozszerzenie zakresu) wynosi od 130 do 210 mln PLN.** Mając na uwadze czas niezbędny na ocenę wniosków, jak również czas niezbędny na realizację przedsięwzięć, istnieje możliwość zakończenia ewentualnych dodatkowych projektów do 2023 r.

Organizacja dodatkowych naborów w latach 2019 i 2020 oraz rozszerzenie zakresu projektów pozakonkursowych umożliwiłaby **wykorzystanie 100% alokacji, a nawet niewielką nadkontraktację na poziomie od 55 do 150 mln PLN.**

³¹ W przypadku większości projektów od 9 do 11 miesięcy

³² W przypadku większości projektów od 1,5 do 3 lat

³³ Realizacja naborów w późniejszym okresie wymagałaby skrócenia czasu oceny i/lub wprowadzenia ograniczeń dotyczących horyzontu czasowego realizowanych przedsięwzięć

³⁴ Obecnie nieplanowane

³⁵ Obecnie nieplanowane

DZIAŁANIE 2.5

W działaniu 2.5 trwa ocena wniosków złożonych w ostatnim naborze (2.5/5/2018). Ponadto zgodnie z informacją przekazaną przez przedstawicieli IW możliwe jest podpisanie dodatkowej umowy dla projektu zatwierdzonego w naborze 2.5/3/2016, który oczekuje na podpisanie umowy. Dodatkowo część beneficjentów realizujących projekty zgłosiło zapotrzebowanie na dodatkowe środki w związku ze wzrostem cen towarów i usług.

W przypadku najbardziej optymistycznego scenariusza, tj. uwzględnienia dotychczasowych wniosków beneficjentów o zmianę wartości dofinansowania UE (około 26 mln PLN), jak również podjęcia decyzji o podpisaniu umów dla wszystkich projektów ocenionych pozytywnie na etapie oceny merytorycznej I stopnia w naborze 2.5/5/2018 (323,3 mln PLN) oraz projektu zatwierdzonego do dofinansowania w naborze 2.5/3/2016 (1,6 mln PLN), **potencjalny całkowity poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach**, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, należy szacować na około **351 mln PLN**.

Biorąc pod uwagę potencjalne ryzyka, w tym: ryzyko kursowe, możliwość uzyskania negatywnego wyniku oceny merytorycznej II stopnia dla części projektów znajdujących się aktualnie na liście podstawowej i rezerwowej w piątym naborze wniosków lub możliwość odstąpienia od podpisania umów przez wnioskodawców, ryzyko rozwiązania podpisanych umów, jak również potencjalne zapotrzebowania na dodatkowe środki w wyniku wzrostu cen na rynku usług budowlanych, **należy przyjąć, że faktyczny poziom dodatkowej kontraktacji w ogłoszonych naborach w działaniu 2.5³⁶**, ponad wartość wynikającą z umów zawartych do 31.12.2018, **mieści się w przedziale 300-350 mln PLN**.

Biorąc pod uwagę poziom zainteresowania naborami w działaniu 2.5, jak również fakt dofinansowania trzech projektów dotyczących inwentaryzacji terenów zdegradowanych, które z założenia miały m.in. na celu oszacowanie kosztów rekultywacji nieużytków i przekształcenia ich w tereny zieleni, faktyczny popyt na dodatkowe środki nie został wyczerpany. W organizowanych naborach największy udział stanowiły przedsięwzięcia dotyczące rozwoju terenów zieleni w miastach - do końca 2018 roku podpisano łącznie 141 umów na kwotę dofinansowania 627 mln PLN i ta skala finansowania była znacznie większa niż początkowo zakładano. Projekty dotyczące rekultywacji cieszyły się mniejszym zainteresowaniem - do końca 2018 roku podpisano łącznie 10 umów na kwotę dofinansowania 259 mln PLN. Po rozstrzygnięciu ostatniego naboru zawarte zostaną dodatkowe umowy zarówno na rekultywację, jak i rozwój terenów zieleni.

³⁶ Obejmujący również zgłoszone zapotrzebowanie na środki w umowach podpisanych i planowanych do podpisania.

Biorąc pod uwagę czas niezbędny na ocenę wniosków³⁷, jak również czas niezbędny na realizację przedsięwzięć³⁸, istnieje możliwość organizacji dodatkowego naboru w 2019 r. lub najpóźniej w pierwszym półroczu 2020 r³⁹.

Mając na uwadze powyższe uwarunkowania można przyjąć, że możliwa kontraktacja w dodatkowym naborze mogłaby wynieść od **50 do 100 mln PLN** dla projektów dotyczących rekultywacji oraz od **150 do 250 mln PLN** dla projektów obejmujących rozwój terenów zieleni miejskiej, łącznie od **200 do 350 mln PLN**.

³⁷ Dla większości projektów dotyczących zieleni miejskiej z naboru 2.5/3/2016 od 10 do 15 miesięcy, natomiast dla projektów dotyczących rekultywacji z naboru 2.5/4/2017 - od 7 do 10 miesięcy.

³⁸ Dla większości projektów dotyczących zieleni miejskiej z naboru 2.5/3/2016 od 1 do 3 lat, natomiast dla projektów dotyczących rekultywacji z naboru 2.5/4/2017 od 1,5 do 4,5 roku

³⁹ Realizacja naborów w późniejszym okresie wymagałaby skrócenia czasu oceny i/lub wprowadzenia ograniczeń dotyczących horyzontu czasowego realizowanych przedsięwzięć